

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 29.09.2009 i Borgarting lagmannsrett,

Saksnr.: 09-021537ASD-BORG/02

Dommer:

Lagdommer
Kst. lagdommer
Ekstraordinær
lagdommer

Håvard Holm
Hans-Petter Jahre
Rolf Nielsen

Ankende part	Hans Tore Joramo Bjerkaas	Advokat Jon Wessel- Aas
Ankende part	Norsk Rikskringkasting AS	Advokat Jon Wessel- Aas
Ankemotpart Partshjelper (§15-7 og 8)	Gørild Mauseth Norsk Skuespillerforbund	Advokat Eirik Djønn Advokat Eirik Djønn

Saken gjelder krav om erstatning og oppreisning etter visning av klipp fra offentliggjort spillefilm i fjernsynsprogram.

Norsk rikskringkasting (NRK) viste i programmet "Store Studio" mandag 19. mars 2007 klokken 23.15 et ca 10 sekunder langt klipp fra spillefilmen "Brent av frost". Klippet er fra en samleiescene hvor Gørild Mauseth ligger naken i en båt full av nyfanget fisk, og avsluttes med at Mauseth i ca 2 sekunder vises naken forfra.

Klippet ble vist i forbindelse med omtale av den norske spillefilmen "Kill Buljo" som hadde nær forestående premiere. Filmen inneholder parodier på scener fra flere filmer, blant annet fra "Brent av frost", hvorfra det er ovennevnte scene som parodieres.

Programmet ble sendt i uendret reprise på NRK2 lørdag 24. mars 2007 klokken 19.20. Sendingen ble dessuten gjort tilgjengelig i uendret form på nrk.no fra sending 19. mars 2007. Tirsdag 27. mars 2007 ble siste del av klippet, som viser skuespiller Gørild Mauseth naken forfra, sladdet i nettutgaven av programmet.

Et tilsvarende klipp fra filmen, med unntak av de siste ca to sekunder, var tidligere vist på NRK i underholdningsprogrammet "Ut i vår hage".

"Brent av frost" ble spilt inn i 1996 og lansert på kino i 1997, hvor den ble sett av 30-40 000 tilskuere. Den er senere utgitt på video (VHS) og det er for lagmannsretten opplyst at den nå også er utgitt på DVD. Det er opplyst at filmen flere ganger er vist på fjernsyn, og at TV2 har kjøpt retten til fjernsynsvisning. Gørild Mauseth spilte den kvinnelige hovedrollen i filmen - Lillian. Hun ble i 1998 tildelt Amandakomiteens Debutantpris for rollen.

"Kill Buljo" er en norsk lavbudsjett parodifilm, såkalt "spoof movie", som inneholder parodier på og referanser til flere velkjente filmer og filmscener i sin egen handling. Filmen hadde premiere i Norge 23. mars 2007, og er senere solgt til en rekke land. Filmen inneholder referanser til blant andre filmene "Kill Bill", "Karate Kid", "Titanic" og "Brent av frost".

Programmet "Store Studio" er beskrevet på nrk.no som et "talkshow med kveldsstemming, levende musikk og aktuelle gjester fra kulturlivet" som er "høyt og lavt i kulturen". Det lages 24 sendinger årlig.

Den aktuelle sendingen fant sted fire dager før premieren på "Kill Buljo". Omtalen av filmen besto blant annet av visning av de aktuelle originalscener fra henholdsvis "Karate Kid", "Titanic" og "Brent av frost". Det var ingen etterfølgende redaksjonell omtale av de ulike sekvensene fra de to filmene i programmet.

Tingretten har gitt en omfattende fremstilling av sakens faktiske omstendigheter, og partene er enige om at beskrivelsen i det vesentligste er korrekt og dekkende. Det er imidlertid påpekt følgende forhold som ikke er korrekt beskrevet i tingrettens dom:

- Det forhold at programmet ble lagt ut på nrk.no medførte ikke at dette kunne lastes ned på brukernes egne maskiner. Det riktige er at visningen skjedde i form av såkalt ”streaming”, som innebærer at programmet må ses der og da. Kyndige personer kan imidlertid tilegne seg sendingen ved såkalt ”grabbing”.
- Det eksemplar som ble benyttet av NRKs ”Store Studio”-redaksjon var en innkjøpt versjon på VHS, ikke en utgivelse på DVD som var benyttet i forbindelse med programmet ”Ut i vår hage”.

Gørild Mausest fremmet 11. juli 2007 skriftlig krav om erstatning og oppreisning for visningen av filmklippet. Kravet ble avvist av NRK.

Med partshjelp fra Norsk Skuespillerforbund, tok Mausest 15. juli 2008 ut stevning ved Oslo tingrett mot NRK og kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas, med påstand om erstatning og oppreisning. De saksøkte tok til gjenmæle og påsto seg frifunnet.

Tingretten avsa 8. desember 2008 dom med slik domsslutning:

1. NRK v/styret og kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas betaler *in solidum* erstatning for økonomisk tap til Gørild Mausest med 110 000 – etthundreogti tusen - kroner, med tillegg av morarenter fra forfall.
2. NRK v/styret og kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas betaler *in solidum* oppreisning til Gørild Mausest med 45 000 – førtifem tusen - kroner, med tillegg av morarenter fra forfall.
3. NRK v/styret og kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas betaler *in solidum* saksomkostninger til Gørild Mausest med 81 880 – åttientusen åttehundreog åtti – kroner, med tillegg av morarenter fra forfall.

Oppfyllelsesfristen for betalingene i post 1 – 3 er 2 – to - uker fra dommens forkynnelse, jf tvisteloven § 19-7 første ledd siste punktum.

For nærmere opplysninger om sakens faktiske omstendigheter vises til tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

NRK og kringkastingssjef Bjerkaas har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjelder dommen i sin helhet og retter seg mot tingrettens rettsanvendelse og bevisbedømmelse. Gørild Mausest med tilslutning fra Norsk Skuespillerforbund har tatt til gjenmæle.

Det bemerkes at Norsk Skuespillerforbund ikke kan ses å ha erklært partshjelp for lagmannsretten, jf tvisteloven § 15-7 annet ledd sjette punktum. Lagmannsretten legger imidlertid til grunn at de ankende parter har samtykket til partshjelp frem til rettskraftig avgjørelse, jf Rt. 1994 side 1512.

Ankeforhandling ble holdt i Borgarting lagmannsretts hus 17. – 18. september 2009. Det ble avgitt partsforklaring og fire vitneforklaringer. Det ble vist klipp fra de aktuelle filmer og fjernsynsprogrammet Store Studio. Bevisførselen for øvrig fremgår av rettsboken.

De ankende parter, **Norsk rikskringkasting AS og Hans-Tore Bjerkaas**, har for lagmannsretten i hovedtrekk gjort gjeldende:

NRK har i samsvar med ytrings- og informasjonsfriheten etter Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10, lovlig vist et klipp fra en offentliggjort og tilgjengelig kinofilm i forbindelse med diskusjon om den samme filmen og parodien på den aktuelle scenen i en ny, aktuell kinofilm.

Det er ikke hjemmel for å forby eller sanksjonere denne ytringen, verken ut fra opphavsrettslige eller personvernrettslige betraktninger. Tingrettens dom utgjør derfor en krenkelse av ytringsfriheten.

I forhold til det opphavsrettslige anføres prinsipielt at tingretten har tatt feil, når den har kommet til at Gørild Mausesths bidrag i det aktuelle filmklippet utgjør ”fremføring av verk” i åndsverklovens forstand, jf lovens § 42, jf § 2. Det gjøres gjeldende at den delen av manus som fremføres ikke oppfyller lovens krav til verkshøyde.

Dette medfører at Mausesths interesser som skuespiller i den aktuelle sekvensen ikke beskyttes av åndsverkloven § 2, jf § 42, og ansvar kan derfor ikke bygges på overtredelse av disse bestemmelser.

Subsidiært gjøres gjeldende at selv om Mausesths bidrag anses som fremføring av verk, er tingrettens rettsanvendelse feil når den har kommet til at NRKs visning av sekvensen faller utenfor den frie sitatretten, jf åndsverkloven § 22, jf Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10.

NRKs bruk av filmklippet ligger i kjernen av den frie sitatretten, og kan i denne saken ikke forbys eller begrenses under henvisning til Mauseths opphavsrettslige interesser.

I forhold til det personvernrettslige gjøres gjeldende at tingrettens rettsanvendelse er feil når den har kommet til at visning av filmklippet utgjør en krenkelse av Mauseths rett til vern av eget personbilde, jf åndsverkloven § 45c.

Det anføres at personverninteresser, hva enten de forankres i åndsverkloven § 45c, straffeloven § 390 eller EMK artikkel 8, ikke kan vektlegges i denne saken, hvor det er tale om visning av bilder fra en kinofilm som er offentliggjort og tilgjengelig i handelen, i sammenheng nettopp med journalistisk omtale av vedkommende film. Visningen var heller ikke i strid med ulovfestede personvernregler.

Uansett bestrider NRK at det samlet sett skal utmåles større erstatning og oppreisning enn 110 000 kroner. NRKs aksept av dette beløp, som fra Mauseth var oppgitt som økonomisk tap, var alene begrunnet i et ønske om å la tvisten konsentrere seg om sakens prinsipielle sider.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Norsk rikskringkasting AS og Hans-Tore Bjerkaas frifinnes.
2. Gørild Mauseth dømmes til å betale Norsk rikskringkasting AS' og Hans-Tore Bjerkaas' saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten.

Ankemotparten, **Gørild Mauseth, med tilslutning fra Norsk Skuespillerforbund**, har for lagmannsretten i hovedtrekk gjort gjeldende:

Mauseths rettigheter er krenket ved NRKs visning av utsnittet fra den aktuelle samleiescenen i programmet Store Studio. Utsnittet går ut over sitatrettens grenser, og det er ikke innhentet samtykke. Tvert imot hadde Mauseth gjort det klart at samtykke ikke ville bli gitt.

Det gjøres gjeldende at det foreligger vern for den utøvende kunstners fremføring av verk, jf åndsverkloven § 42, jf § 2. Kravet til verkshøyde for det aktuelle utsnittet er oppfylt.

Sitatretten hjemlet i åndsverkloven § 22 forutsetter at det siteres i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger. Det er ikke tilfelle i nærværende sak. Sitatrettens grenser er overskredet ved visningen av siste del av filmklippet, hvor Mauseth ses naken forfra. Dette medfører at hele filmklippet må anses som ulovlig sitat.

Det påberopes ikke at kontraktsklausulen mellom Mauseth og filmens produsent, som forbyr enhver bruk av nakenscenene løsrevet fra filmens helhet, gjør innskrenkninger i sitatretten.

Åndsverkloven § 11 gjelder alle bestemmelser i lovens kapittel om låneregler, herunder sitatretten. Bestemmelsen viser til det ideelle vernet etter lovens § 3. Brytes vilkår etter §§ 22 og 11, jf § 3, gjelder vernet for skapende og utøvende kunstners prestasjon som nevnt ovenfor.

Det anføres videre at NRKs bruk av filmklippet er i strid med åndsverkloven § 45c. Mauseth har ikke gitt samtykke til visning, og det forelå ingen allmenn og aktuell interesse som tilsidesatte kravet om samtykke. Scenen, som fra før var kjent for et mer begrenset publikum, ble vist i underholdningsprogrammet "Ut i vår hage" på NRK, og deretter i Store Studio, hvor også de siste sekunder med frontal nakenhet ble vist. Visningen kan også være i strid med et ulovfestet personvern.

Brudd på åndsverkloven rammes av straffebestemmelsen i § 54, og avledet fra denne er erstatningsregelen i § 55, som hjemler erstatning for tap og oppreisning. Ved vurderingen av skyldgrad kommer NRKs forutgående kunnskap om Mauseths holdning til bruk av bilder utenfor ordinær visning av filmen. Videre har NRKs vurdering – eller mangel på vurdering – av viktigheten av å ta med den siste del av klippet betydning for vurderingen av skyldgraden.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. NRK AS og Hans-Tore Bjerkaas betaler in solidum Gørild Mauseths saksomkostninger for så vel tingrett som lagmannsrett.

Lagmannsretten er kommet til et annet resultat enn tingretten, og bemerker:

Saken står i samme stilling for lagmannsretten som for tingretten, både med hensyn til faktum og jus. Partene er enige om hvilket faktum som skal legges til grunn, jf ovenfor, og saken for lagmannsretten dreier seg således utelukkende om rettslige spørsmål.

Lagmannsretten vil først behandle de opphavsrettslige spørsmål.

En utøvende kunstners enerett til å råde over sin fremføring etter åndsverkloven § 42, er betinget av at det som fremføres – selve verket – tilfredsstillende kravet til såkalt verkshøyde. Kravet uttrykkes gjerne ved at det aktuelle verket i alle fall i noen grad må være uttrykk for

original og individuelt preget åndsvirksomhet fra opphavsmannens side, jf Rognstad, Opphavsrett (2009) side 81, blant annet med referanse til Knoph.

At dette kravet er tilfredsstilt for filmverket ”Brent av frost”, og for Mauseths rolle i filmen som helhet, er ikke omstridt.

Når de aktuelle opphavsrettslige spørsmål knytter seg til visning av et utsnitt av filmen, må imidlertid spørsmålet om verkshøyde avgjøres i forhold til utsnittet, ikke i forhold til filmverket i sin helhet. Det vises her til Rognstad, op cit side 147, hvor det blant annet heter:

Det som er beskyttet i verket, er det som *er preget av opphavsmannens individuelle skapende innsats*. For at det skal foreligge en krenkelse må *det man har tatt med eller etterliknet* samtidig være av et slik omfang at det *i seg selv tilfredsstiller kravet om verkshøyde/originalitet*.

I Akre, Retten til å sitere fra åndsverk, heter det på henholdsvis side 22 og 27 blant annet:

I opphavsrettslig teori og rettspraksis har en formulert kravet til fragmentet som et vilkår om verkshøyde. Et fragment fra et åndsverk vil være underlagt opphavsrett dersom fragmentet i seg selv har verkshøyde...

... ..

Det er først når de verneverdige former beskyttelsen er knyttet til går igjen i fragmentet en har å gjøre med et opphavsrettslig relevant sitat og en opphavsrettslig relevant gjengivelse underlagt opphavsmannens rett etter åvl. § 2.

I nærværende sak dreier det seg om et utsnitt på ca 10 sekunder av en scene hvor Mauseths rollefigur gjennomfører et samleie med sin kjæreste i en båt, liggende på rygg i såkalt ”misjonærstilling” oppå en haug av nyfanget fisk, hvoretter hun – etter at kjæresten har steget av henne – i et par sekunder ligger utildekket i tilnærmet samme stilling.

Det ligger flere kreative innsatser i utsnittet, og som helhet tilfredsstiller dette etter lagmannsrettens syn utvilsomt kravet til verkshøyde. Spørsmålet er så om kravet er oppfylt også for det fragmentet som Mauseth fremfører. NRK har i tilknytning til dette anført at det er få variasjonsmuligheter i fremstillingen av et naturlig fenomen; samleie i ”misjonærstilling”, uten replikker.

Om kravet til verkshøyde heter det i Rt. 2007 side 1329 (Huldra-dommen), avsnittene 43 og 44:

For at en frembringelse skal ha karakter av « åndsverk » i åndsverkslovens forstand, må den være resultat av en individuelt preget skapende innsats, og ved denne innsatsen må det være frembrakt noe som fremstår som originalt, jf. [Rt-1940-327](#), [Rt-1962-964](#) og [Rt-1997-199](#). I opphavsrettslig teori er det

vanlig å omtale den nedre grense for åndsverksbegrepet som et krav om « verkshøyde », se for eksempel Rognstad, Fragmenter til en lærebok i opphavsrett, Skrift nr. 165 i stensilserien ved Institutt for privatrett ved Universitetet i Oslo, 2004, side 24 ff.

Som veiledende hjelpemidler til å fastlegge den nedre grense for opphavsrettsbegrepet har det i teori og rettspraksis i de andre nordiske land blant annet vært lagt vekt på om det er usannsynlig at en annen opphavsmann ville ha frembrakt et identisk verk, og i hvilken grad den som har frembrakt verket, har stått overfor valgmuligheter, se nærmere Rognstad, op.cit. side 26-27. Disse retningslinjene vil etter min mening kunne bidra med en viss veiledning, men de kan ikke tas for bokstavelig. Det avgjørende er om det ved en individuell skapende innsats er frembrakt noe som fremstår som originalt.

Lagmannsretten finner det tvilsomt om de nødvendige krav til individuelt preget skapende innsats og originalt resultat er oppfylt for det aktuelle fragmentet. Det er i utgangspunktet vanskelig å se at fragmentet, ut fra dets begrensede varighet og tematikk, i det hele tatt skulle gi slikt rom for individualitet og originalitet at opphavsrettslig beskyttelse fremstår som adekvat. Den utøvende kunstners fremføring vil i så fall heller ikke ha vern etter åndsverkloven § 42.

Det er imidlertid ikke nødvendig å ta endelig stilling til spørsmålet om verkshøyde, idet lagmannsretten er kommet til at visningen av filmklippet uansett faller innenfor sitatrettens grenser, jf åndsverkloven § 22.

Bestemmelsen lyder:

Det er tillatt å sitere fra et offentliggjort verk i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger.

Sitatretten omfatter retten til å gjengi åndsverk, enten i utsnitt, eller endog i sin helhet. Retten kommer i prinsippet til anvendelse i forhold til alle former for åndsverk, herunder filmatiske verk.

Hovedbegrunnelsen for sitatretten er hensynet til å sikre den alminnelige diskusjonsfrihet, hva enten det dreier seg om politikk, kultur eller andre temaer. I forarbeidene til åndsverkloven § 22 fremheves at sitatretten i utgangspunktet ikke trenger noen nærmere begrunnelse – den er selvsagt. Det vises her til Ot prp nr 26 (1959-60) og Ot prp nr 15 (1994-95), jf også Rognstad op cit side 313.

Når det gjelder massemedia, ga opphavsrettsutvalget i NOU 1988:22 på side 108 uttrykk for at det må være grunnlag for å praktisere en relativt omfattende sitatrett i presse- og kringkastingssammenheng. Dette er for så vidt en naturlig konsekvens av hovedbegrunnelsen for denne retten; hensynet til den frie offentlige meningsutveksling.

Sitatrettens grenser må – så vel for media som for andre – fastlegges ut fra den rettslige standard ”god skikk” og en vurdering av sitatets formål. Om den rettslige standard heter det i Rognstad op cit side 244 blant annet:

Den målestokk standarden i § 22 viser til, kan ikke være upåvirket av hva som er blitt vanlig i samfunnet – selv om det på ingen måte skal antydes at all skikk er god skikk. Som påpekt ovenfor i 10.2 har god skikk-kravet to aspekter – dels å sanksjonere en rådende sedvane, dels å fremme en slik på områder der man ikke har etablert noen god skikk.

... ..

For henvisningen til god skikk er i bunn og grunn en etisk standard: ”Det som skikkelige, innsiktsfulle og ansvarsfulle folk anser som redelig og all right bruk av andres åndsverk, må anses som en bruk i samsvar med god skikk”.

Det er i nærværende sak – slik lagmannsretten oppfatter det – enighet mellom partene om at bruk av filmsitatet i den aktuelle sammenheng i utgangspunktet tilfredsstillende kravene i åndsverkloven § 22. Lagmannsretten er enig i dette.

Det som fra Mauseths side anføres å gå ut over sitatretten – og dermed skal medføre at sitatet i sin helhet anses rettsstridig – er at filmsitatets par siste sekunder viser Mauseth naken forfra, jf også tingrettens dom på dette punkt. Lagmannsretten forstår anførselen slik at sitatet dermed både går ut over formålet og er i strid med god skikk.

Etter lagmannsrettens syn kan dette ikke føre frem. Sitatet er i sin helhet et utsnitt av scenen som er parodiert i ”Kill Buljo”. Spørsmålet om hvor stor del av scenen som det er grunn til å medta i den aktuelle sammenheng, må i utgangspunktet anses å være av typisk redaksjonell art. I slike spørsmål bør domstolene være tilbakeholdne med å overprøve de redaksjonelle valg, jf blant annet Rt. 2009 side 265, særlig avsnittene 59 og 60. Dette må i særlig grad gjelde når man befinner seg på områder hvor sitatretten har sentral betydning – som her ved filmomtale i fjernsynsprogrammer. At domstolene til tross for det nevnte utgangspunkt kan gripe inn overfor det rene misbruk av sitatretten, er ikke tvilsomt. Nærværende sak dreier seg imidlertid ikke om et slikt tilfelle.

Lagmannsretten har forståelse for at visningen av det aktuelle filmklippet, isolert fra den filmatiske sammenheng, kunne oppleves belastende for Mauseth. Dette er imidlertid verken nødvendig for eller tilstrekkelig til å anse sitatet som stridende mot god skikk. Bruken av sitatet krenker etter lagmannsrettens syn ikke Mauseths eventuelle rettigheter etter åndsverkloven knyttet til filmklippet.

Det pekes i denne sammenheng på at de begrensninger i sitatretten som hjemles i åndsverkloven § 22, nettopp skal ivareta de interesser som loven ellers skal beskytte, altså opphavsmennenes ideelle og økonomiske interesser. Det typiske misbruk av sitatretten

antas å være uhjemlet bruk av sitat i utpreget kommersielle sammenhenger slik som markedsføring, jf eksempelvis Eidsivating lagmannsretts dom LE-1990-197 og Oslo tingretts dom i RG 2003 side 868. I forhold til et filmsitat som i dette tilfellet, vil det typiske misbruk også kunne være gjengivelse på pornografiske nettsteder.

Lagmannsretten legger til grunn at verken rene personverninteresser eller – eksempelvis – hensynet til den offentlige bluferdighet utgjør tungtveiende hensyn ved fastleggelsen av sitatrettens grenser, i den utstrekning slike hensyn i det hele tatt kommer i betraktning. Det legges videre til grunn at den siterte må akseptere sitater som oppleves som sjenerende eller ubehagelige, jf Rognstad op cit side 241 og Lassen, Retten til å sitere musikkverk (1999) side 6 (Inntatt i Festskrift til Gunnar Karnell side 773).

Siden Mauseth for lagmannsretten ikke påberoper at kontraktsklausulen mellom henne og filmens produsent om bruk av nakenscenene løsrevet fra filmens helhet, gjør innskrenkninger i sitatretten, bemerkes kun at avtaler av denne karakter ikke kan begrense sitatretten etter åndsverkloven § 22. Dette er for dansk retts vedkommende lagt til grunn av Østre Landsret i dom i Ufr 1991 side 744, og etter lagmannsrettens syn må tilsvarende gjelde etter norsk rett.

Det bemerkes avslutningsvis at hensynet til ytrings- og informasjonsfriheten i utgangspunktet må anses å være internalisert i opphavsretten, jf Rognstad op cit side 70. En særskilt drøftelse av disse aspekter vil særlig aktualiseres når man befinner seg ved sitatrettens yttergrenser. Som det fremgår av det ovenstående, befinner det aktuelle sitat seg etter lagmannsrettens syn langt fra denne yttergrense, og det er dermed ikke grunn til å gå nærmere inn på disse problemstillinger.

Filmsitatet anses etter dette ikke å være i strid med åndsverkloven § 22.

Lagmannsretten behandler så spørsmålet om visningen av filmklippet rammes av åndsverkloven § 45c, eventuelt av ulovfestede personvernregler.

Den aktuelle del av åndsverkloven § 45c lyder:

Fotografi som avbilder person kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildende, unntatt når
a) avbildningen har aktuell og allmenn interesse ...

Bestemmelsen beskytter andre interesser enn de rent opphavsrettslige, og det er prinsipielt ikke noe til hinder for at et filmsitat som er lovlig etter åndsverkloven § 22, kan rammes av forbudet mot visning av personbilde. Lagmannsretten legger til grunn at ”fotografi” også omfatter visning av filmklipp.

Imidlertid vil et sitat, som er i samsvar med god skikk og innenfor et berettiget formål, etter lagmannsrettens syn i utgangspunktet vanskelig kunne representere en krenkelse av den karakter som kreves for å rammes av åndsverkloven § 45c. Det vises i denne forbindelse til den store vekt som etter rettspraksis legges på ytringsfriheten ved anvendelsen av bestemmelsen, jf blant annet Rt. 2009 side 265.

Når forutsetningen for sitatretten dessuten er at det dreier seg om et offentliggjort verk, kan det etter lagmannsrettens syn bare helt unntaksvis tenkes at gjengivelse av personbilde som del av sitatet vil være i strid med åndsverkloven § 45c.

Det er i nærværende sak ikke nødvendig å foreta en nærmere vurdering av hvor grensene går for anvendelse av bestemmelsen i forhold til et lovlig sitat. Visning av bilder fra en offentliggjort spillefilm i tilknytning til omtale av filmen i en aktuell og relevant journalistisk sammenheng, tilfredsstillende åpenbart lovens krav til aktuell og allmenn interesse.

Det forhold at en del av filmklippet viser Mauseth naken, gir ikke grunnlag for en annen vurdering. Nakenbilder av en person hører i utgangspunktet utvilsomt til privatsfæren. Dette slår imidlertid ikke til når det er tale om bilder som er frembrakt og offentliggjort med den avbildedes aktive medvirkning, som del av en skuespillerrolle i en spillefilm. Slike bilder er tvert imot ment for offentligheten gjennom visning på kino, og eventuelt senere i fjernsyn og på video og DVD. Riktignok vil rammen for en slik visning i utgangspunktet være filmen som helhet, ikke bare den aktuelle nakenscene, men dette kan etter lagmannsrettens syn ikke frata visningen av klippet – i den journalistiske sammenheng det her er tale om – karakteren av allmenn og aktuell interesse.

Visningen av filmklippet var således ikke i strid med åndsverkloven § 45c.

Et eventuelt forbud mot visning av filmklippet vil representere en innskrenkning av ytringsfriheten. Lagmannsretten legger til grunn at sedvaner og domstolskapt rett unntaksvis og på nærmere vilkår kan hjemle inngrep i ytringsfriheten, jf Rt. 2007 side 414 avsnitt 67. Det er i nærværende sak ikke påvist noe slikt ulovfestet grunnlag for å forby det aktuelle filmklippet. Særlig hensett til at offentlig visning av personbilder er undergitt positivrettslig regulering, kan for øvrig lagmannsretten vanskelig se at det på dette området er rom for supplerende, ulovfestede regler.

Norsk rikskringkasting AS og kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas blir etter dette å frifinne.

De ankende parter har vunnet saken, og Gørild Mauseth skal etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd erstatte motpartens saksomkostninger for lagmannsretten. Unntaksbestemmelsen i bestemmelsens tredje ledd får ikke anvendelse.

Unntaksbestemmelsen er ikke uttømmende. Begge parter har tilkjennegitt at saken reiser prinsipielle spørsmål av betydning både for media og for utøvende kunstnere, jf også partshjelpen fra Norsk Skuespillerforbund. Selv om saken reiser visse prinsipielle spørsmål har resultatet for lagmannsretten ikke budt på tvil, og det anses ikke å foreligge tilstrekkelig tungtveiende grunner til å fravike hovedregelen.

Det bemerkes at de ankende parter ikke har nedlagt påstand om sakskostnader i forhold til Norsk Skuespillerforbund.

Når det gjelder omkostningene for tingretten, skal lagmannsrettens resultat legges til grunn, jf tvisteloven § 20-9 annet ledd. Mausest skal dermed erstatte de ankende parters sakskostnader også for denne instans, idet det heller ikke her anses å foreligge tungtveiende grunner til å gjøre unntak fra hovedregelen.

Advokat Wessel-Aas har fremlagt omkostningsoppgave for begge instanser på i alt 118 220 kroner, hvorav 95 000 kroner utgjør salær. Oppgaven forstås å være eksklusive merverdiavgift. Omkostningene anses nødvendige og oppgaven legges til grunn, jf tvisteloven § 20-5.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING:

1. Norsk rikskringkasting AS og Hans-Tore Bjerkaas frifinnes.
2. I saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett betaler Gørild Mauseh til Norsk rikskringkasting AS og Hans-Tore Bjerkaas 118 220 – etthundreogattentusentohundreogtyve – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Håvard Holm

Hans-Petter Jahre

Rolf Nielsen

Bekreftes for
førstelagmannen:

Håvard Holm

Hans-Petter Jahre

Rolf Nielsen

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.